

DEREGULÁCIA, NIE ZJEDNODUŠENIE

Medzinárodný manifest
4liberty

Predslov

Byrokracia, ako ju opísal ekonóm Ludwig von Mises vo svojej knihe *Byrokracia* z roku 1944, sa vyznačuje rigidným dodržiavaním pravidiel, hierarchií a postupov, ktoré uprednostňujú súlad pred výsledkami. Osemdesiat rokov po Misesovom príspevku čelí Európa rovnakej výzve: ako zachovať efektívne riadenie verejných záležitostí bez potlačania inovácií a flexibility.

Byrokratická logika sa zameriava na uniformitu a kontrolu odchýliek, čo prirodzene obmedzuje flexibilitu, zatiaľ čo trhy prosperujú vďaka decentralizovanému rozhodovaniu a konkurencii. Tento zásadný rozdiel vysvetľuje, prečo byrokracie často vytvárajú vrstvy zbytočnej komplexity a administratívnych bariér, ktoré brzdia hospodársky pokrok. V dôsledku toho regulácie podporujú vznik byrokracie aj vo vnútri firiem, čo obmedzuje ich efektívnosť a rast.

Podľa výskumu organizácie Epicenter¹ sa objem európskej legislatívy zvýšil o 729 percent od čias Maastrichtskej zmluvy (1994 - 2024) a o 101 percent od Lisabonskej zmluvy (2010 - 2024). Aj komisia vedená Ursulou von der Leyen zaznamenala výrazný nárast regulačnej aktivity; množstvo legislatívnych aktov EÚ sa od 1. januára 2020 zvýšilo o 14 percent.

Ako je to možné? Veď Európska únia sa už viac než dve desaťročia hlási k posilňovaniu konkurencieschopnosti a vytvára na tento účel množstvo iniciatív a programov. Existuje zložitý systém posudzovania regulácií, ktorý by mal teoreticky brániť nadmernej byrokracii. Napriek tomu sú v makroekonomických údajoch aj v mikroekonomickej realite každodenného života európskych podnikateľov zlepšenia sotva viditeľné.

Zložitosť rozhodovacích procesov v inštitúciách Európskej únie často vedie ku kompromisom, ktoré uprednostňujú všeobjímajúce riešenia pred jednoduchosťou, jasnosťou a efektívnosťou. Únia sa zdráha používať slovo „deregulácia“ a snaží sa ho nahradiť neutrálnejším pojmom „zjednodušenie“²³. No len zjednodušenie nestačí - európska ekonomika potrebuje jasný záväzok k deregulácii. Redukcia a zjednodušenie regulácií nie sú ideologickým cieľom, ale praktickým krokom k efektívnosti a konkurencieschopnosti.

Tento manifest vznikol zo spolupráce protrhových think-tankov, podnikateľských aliancií, firiem a akademikov odhodlaných odstrániť prekážky konkurencieschopnosti. Volá po paradigmatickej zmene a zároveň predkladá konkrétne, pragmatické a merateľné kroky na zníženie byrokracie na národnej aj európskej úrovni. Je to výzva na činy založená na reálnych výsledkoch a zodpovednosti.

Uvedomujeme si, že byrokracia nikdy úplne nezmizne, no jej nekontrolovaný nárast nás stojí pracovné miesta, ekonomický rast a príležitosti. Európa si nemôže dovoliť byť rukojemníkom masy regulácií, zatiaľ čo zvyšok sveta napreduje. Preto predkladáme manifest založený na princípoch subsidiarity, transparentnosti a konkurencie. Európa sa musí vymaniť z byrokratickej nehybnosti a sústrediť sa na inteligentné a efektívne riadenie, ktoré podporuje inovácie, rast a ekonomickú odolnosť.

Nastal čas, aby Európa znovu získala svoje právoplatné miesto ako konkurencieschopná a prosperujúca hospodárska veľmoc. Tento manifest je naším plánom.

Richard Ďurana, riaditeľ INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

¹ <https://www.epicenternetwork.eu/briefings/eu-regulatory-volume-has-doubled-since-the-treaty-lisbon/>

² <https://www.euractiv.com/news/brussels-backs-down-from-no-deregulation-pledge/>

³ [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/ECTI_IDA\(2025\)764389](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/ECTI_IDA(2025)764389)

Deregulácia, nie zjednodušenie

Európa trpí zložitou spleťou nepotrebných a zastaraných regulácií, prekrývajúcich sa požiadaviek a neefektívnych administratívnych procesov. Tie nepriaznivo dopadajú na ekonomiku, najmä malé a stredné podniky (MSP). Bez akútnej reformy hrozí, že Európa zaostane za agilnejšími a podnikateľsky priaznivejšími globálnymi konkurentmi.

Tento manifest predstavuje praktický plán vytvorený koalíciou protrhových think tankov, podnikateľských aliancií, akademickej obce a zástupcov podnikov, ktorí sa zasadujú za reformu prístupu k reguláciám, vhodnú pre 21. storočie. Budujúc na správach Draghi-Letta z roku 2024, zameriavame sa na merateľné, konkrétne politické kroky na zníženie byrokracie na národnej i európskej úrovni.

Prístup Európskej únie k reguláciám by sa mal viac orientovať na princíp zdola-nahor a byť otvorenejší k inováciám. Potrebujeme regulačný prístup, ktorý vkladá väčšiu dôveru k spotrebiteľom aj podnikateľom v tom, že dokážu robiť informované voľby a slobodne inovovať, pričom zároveň zachová základné záruky pre spotrebiteľov, bezpečnosť a životné prostredie. Takýto prístup kladie dôraz na flexibilitu, ktorá umožňuje rozvoj nových myšlienok a podnikateľských plánov.

Regulácie musia byť proporcionálne, zamerané na výsledky a uplatňované iba v prípade potreby. Naslúchaním spätnej väzbe od zainteresovaných strán a minimalizovaním regulačného preťaženia môže EÚ podporiť konkurencieschopnejšie a inovatívnejšie ekonomické prostredie.

Tento posun od kultúry preventívnej regulačnej kontroly ku kultúre reaktívneho a adaptívneho regulačného riadenia uvoľní podnikateľského ducha, posilní dôveru verejnosti a učiní z Európy atraktívnejšie miesto na investovanie a rozvoj.

Oficiálna agenda EÚ pre lepšiu reguláciu sa začala formovať pred viac ako 20 rokmi. Postupne sa rozvinula do komplexného súboru procesov a pravidiel, vrátane hodnotení a kontrol primeranosti regulácií, kontroly kvality regulácií prostredníctvom Regulačnej kontrolnej rady (Regulatory Scrutiny Board) a formálneho zapájania zainteresovaných strán do diskusie. Od roku 2025 Komisia zavádza tzv. „omnibusové“ legislatívne balíky zamerané na široké zjednodušenie regulácie.

Správa think-tanku Bruegel⁴ z roku 2024 odhalila, že 60,2% veľkých podnikov a 65,4% MSP vnímajú regulácie, spolu s komplikovanými daňovými systémami, ako vážnu prekážku investícií.

Štúdiá vypracovaná pre Európsky parlament uvádza:

„Aj keď mnohé z nových regulácií obsahujú ustanovenia, ktoré sa snažia znižovať vplyv na MSP, tieto opatrenia sú účinné len čiastočne, pretože MSP často fungujú ako dodávatelia väčších spoločností, ktoré sú povinné prenášať svoje povinnosti na svojich dodávateľov.“

Podobne aj regulácia digitálnych trhov ilustruje, ako sa zvýšila legislatívna hustota - zo siedmich zákonov v roku 2000 na 88 v roku 2024, pričom väčšina z nich bola prijatá po spustení stratégie Digitálneho jednotného trhu.

⁴ <https://www.bruegel.org/analysis/simplifying-eu-law-cumbersome-task-mixed-results>

Priemerná dĺžka aktívneho textu legislatívnych návrhov počas Komisie Romana Prodiho (1999 - 2004) bola 4 501 slov, avšak počas súčasnej Komisie Ursuly von der Leyen dosiahla až 8 582 slov. Správa think-tanku Bruegel k tomu uvádza:

„Hoci mnohé zákony boli zrušené a iné zjednodušené, nové zákony boli prijaté podstatne rýchlejším tempom, než akým sú rušené staré. Navyše dĺžka aktívneho textu v zákonoch - a zrejme aj ich zložitosť - naďalej rastie.“

Je preto očividné, že doterajšie regulačné reformy nepriniesli skutočné zjednodušenie. Tento manifest preto volá po radikálnejšom prístupe - hlbokšej deregulácii. Aby sa táto vízia pretavila do konkrétnych výsledkov, identifikujeme štyri hlavné priority:

1. Závazok k deregulácii, nielen k zjednodušeniu

Európa potrebuje merateľný záväzok na zníženie zbytočnej regulácie - nie ako ideologický cieľ, ale ako praktickú stratégiu pre vyššiu konkurencieschopnosť svojej ekonomiky. To znamená aktívne posudzovať, zlučovať alebo odstraňovať zastarané pravidlá a zabraňovať vytváraniu zbytočných nových regulácií.

Náš merateľný cieľ: Čisté zníženie celkového počtu legislatívnych aktov o 1 % ročne.

2. Zavedenie univerzálnej klauzuly o časovo obmedzenej platnosti (sunset clause)

Automatickému znižovaniu byrokracie by pomohla univerzálna klauzula o časovom obmedzení platnosti regulácie (sunset clause) na päť rokov, ktorá by bola súčasťou každej novej smernice a každej revízie staršej smernice. Predĺženie platnosti nad toto obdobie musí vyžadovať analýzu nákladov a prínosov, ktorá preukáže minimálne +30 % čistý prínos regulácie.

Náš merateľný cieľ: Zavedenie univerzálnej klauzuly o časovom obmedzení platnosti.

3. Inštitucionálny impulz pre vnútroštátnu dereguláciu

Deregulácia na národnej úrovni by sa mala stať súčasťou politiky EÚ. Je potrebné zvoliť súbor parametrov z už existujúcich hodnotení (DESI, eGovernment Benchmark, OECD STRI...) alebo novo vyvinutých ukazovateľov a pravidelne ich hodnotiť. Ciele a míľniky by mali byť nastavené a prepojené s Európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi podobne, ako v rámci Mechanizmu na obnovu a odolnosť.

Náš merateľný cieľ: Zavedenie záväzných cieľov pre dereguláciu v členských štátoch prepojených na Európske štrukturálne a investičné fondy.

4. Oživenie jednotného trhu

Každý nový legislatívny návrh by mal byť doplnený o hodnotenie jeho dopadov na jednotný trh. Je potrebné presadzovať liberalizáciu povolání, pracovného trhu a sektora služieb. Mala by nastať väčšia harmonizácia v povoľovacích procesoch naprieč priemyselným a infraštruktúrnym ekosystémom EÚ. Zároveň by Únia mala zaviesť univerzálne štandardy prístupnosti pre národné verejné inštitúcie (daňové a colné úrady, správcovia evidencie...) aby sa zjednodušila medzinárodná interakcia s podnikmi, investormi a zamestnancami.

Náš merateľný cieľ: Zavedenie univerzálnych európskych štandardov prístupnosti pre vybrané národné verejné inštitúcie.

Tento manifest predstavuje naliehavú výzvu pre Európsku úniu k premene byrokratických štruktúr - z prekážok na nástroje umožňujúce ekonomický rozvoj.

Čas čiastkových úprav sa skončil. Žiadame rozhodnú, merateľnú zmenu, ktorá obnoví konkurencieschopnosť, podporí rast a zabezpečí budúcu prosperitu Európy. Tento manifest je plánom - a zároveň záväzkom - pre túto transformáciu.

ZDROJE:

Centre for European Reform (CER), 2024. Better regulation for Europe: Action plan. [online] Available at: <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2024/better-regulation-europe-action-plan>

Computer & Communications Industry Association (CCIA), 2025. Comments on EU Single Market Strategy 2025 Consultation. [online] Available at: <https://ccianet.org/wp-content/uploads/2025/01/CCIA-Europe-Comments-EU-Single-market-strategy-2025-Consultation.pdf>

Euractiv, 2025. Brussels backs down from 'no deregulation' pledge. [online] Available at: <https://www.euractiv.com/news/brussels-backs-down-from-no-deregulation-pledge/>

European Parliament, 2025. Simplification and better regulation: Challenges and opportunities. [online] Available at: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/ECTI_IDA\(2025\)764389](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/ECTI_IDA(2025)764389)

Herby, J., 2024. EU regulatory volume has doubled since the Treaty of Lisbon. EPICENTER. [online] 7 June. Available at: <https://www.epicenternetwork.eu/briefings/eu-regulatory-volume-has-doubled-since-the-treaty-lisbon/>

Marcus, J. and Rossi, M., 2024. Simplifying EU law: a cumbersome task with mixed results. Bruegel. [online] Available at: <https://www.bruegel.org/analysis/simplifying-eu-law-cumbersome-task-mixed-results>

Kto sme

Platforma 4liberty.eu združuje organizácie a expertov z krajín strednej a východnej Európy, ktorí zastávajú liberálne a protrhové hodnoty. Zástupcovia 15 think tankov z rôznych krajín - vrátane Poľska, Maďarska, Slovenska, Slovinska, Českej republiky, Bulharska, Ukrajiny, Estónska, Litvy a Nemecka - pravidelne publikujú komentáre, analýzy a polemiky o politickom, ekonomickom, spoločenskom a kultúrnom dianí, ako aj o témach, ktoré v médiách vyvolávajú intenzívnu diskusiu.

Iniciátori manifestu

Inštitút ekonomických a spoločenských analýz INESS, Slovensko

Academy of Liberalism, Estónsko

Institut Liberálních Studií, Česká republika

Center fo Economic and Market Analyses, Česká republika

Liberales Institut, Nemecko

Civic Development Forum, Poľsko

Economic Freedom Foundation, Poľsko

Projekt: Polska, Poľsko

Liberte!, Poľsko

Lithuanian Free Market Institute, Litva

Free Market Foundation, Maďarsko

Institute for Market Economics, Bulharsko

Bendukidze Free Market Center, Ukrajina

Institute for Economic Research and Policy Consulting, Ukrajina

Signatári manifestu

Aktuálny zoznam signatárov nájdete na stránke <https://4liberty.eu/supporters-of-the-manifesto/>